

Yhtheenveto

Monela kunnala ja koulula oon puutheita siinä ette antaa kansalisile minuriteetile maholisuuen kehittää ommaa kieltä ja kulttuuria. Asialla oon ussein matala priuriteerinki ja oon epäselvää kellä siitä oon vastuu, vaikka oon hyviäki esimerkkiä olemassa. Opettajapula oon suuri prupleemi, sen näyttää Kouluinspeksuunin kansalisitten minuriteettikielitten opetuksen laatutarkastus.

Ruottissa oon viis julkista kansalista minuriteettikieltä: suomi, jiddisch, meänkieli, romani chib ja saamen kieli.

Kouluinspeksuuni oon tarkastannu mitenkä kunnat ja koulut täyttävä velvolisuuen ette informeerata kansalisista minuriteettikielistä ja tarjota opetusta niissä. Tarkastus koskee 34 kuntaa ja viittä kaksikielistä toimintaa koko maassa. Raportin tarkotus ei ole antaa ylheistä kuvvaa kansalisitten minuriteetitten eelytyksistä kehittää ommaa kieltä ja kulttuuria. Mutta tulokset seuraava sammaa linjaa ko monet aikasemat selvitykset. Kuvvaus siitä mitenkä tarkastus tehthiin näkkyö osasta *Keino ja Totheuttaminen/Method och Genomförande*.

Tarkastus näyttää, ette oppilhaile ei anneta sitä maholisuueta joka oon meininki antaa sille ette net oppiva ja saava kehittää ommaa kansalista minuriteettikieltä. Sen selvitys oon kompleksi kuva yhdessä toimivista tekiöistä eri tasoila.

Monila kunnila ei ole tietoa kansalisista minuriteetistä

Usseimilla kunnila (19/ 34:stä) oon huonosti tietoja siitä mitä kansalisile minuriteetile ja niitten kielikehityksele jällaa. Se tieto joka niillä oon, saapi harvoin praktisia seurauksia oppilhaitten maholisuuksile oppia ommaa kansalista minuriteettikieltä. Äitinkieliainheen markinaliseerauksela ja nekatiivisillä asentheila monikulttuurisuutheen saattaa olla merkitys siihen mitä kunnat tekevä sen etheen ette oppilhaila oon maholisuus saa opetusta. Silläki saattaa olla merkitys ette histuurialisesti kattottunna häpeä ja syyliisyys oon kytketty kansalisitten minuriteettikielitten puhumisheen.

Samala tutkimus näyttää ette monet kunnat oon pusitiivisiä siihen ette kansalishiin minuriteethiin kuuluvilla oppilhaila oon maholisuus saa opetusta omassa kielessä. Tämä näkkyö perätikki ko oon myöntheinen asene kielen perustioitten ossaamisen vaatimuksele.¹ Usseimiten olhaan sitä mieltä ette kaikila oppilhaila jotka halvavat äitinkielenopetusta kansalisessa minuriteettikielessä, oon oikeus saa sitä, huolimatta siitä kunka paljon kieltä ossaa.

Informasuunissa kansalisitten minuriteettikielitten opetuksesta oon puutheita

Tarkastus vahvistaa sitä kuvvaa puuttuvasta ja huonosti saatavilla olevasta informasuunista jonka Koululaitos kuus vuotta sitte tehtyssä tutkimuksessa otti framile.² Monelta kunnalta uupuu tieto niistä erityisistä määräyksistä jotka jällaaava kansalisitten minuriteettikielitten opetuksele. Ko informasuunia oon, esimerkiksi kunnan kotisivula, se oon harvoin korekti.

Puutheellinen kartotus oppilhaitten kielitaustasta tekkee sen, ette kunnat ussein ei tiä millä oppilhaila oon oikeus saa opetusta kansalisessa minuriteettikielessä, jota Euruupan neuvosto monesti oon kritiseeranu.³

Äitinkielenopetus ei riitä

Periaatheessa kaikki opetus kansalisissa minuriteettikielissä tapahtuu äitinkielenopetuksen raamitten sisälä, joka ussein tarkottaa 40:stä 60:theen minuuttia opetusta viikossa. Kaksikielistä opetusta, jota

---

¹ 10 kap. 7 § koululaki

² Koululaitos 2005

³ Euruupan neuvosto 2009, 2011

Euruupan neuvosto kannattaa, ei juurikhaan ole olemassa. Selvitykseksi sanothaan ussein ette oon liian vähä oppilhaita. Vain 3 tutkitusta 34 kunnasta tarjoaa kakskielistä opetusta, ja niistä vain yksi kansalisessa minuriteettikielissä. Vielä jollaki kunnala oon vapaa koulu joka tarjoaa kakskielistä opetusta kielissä ruotti ja suomi.

Asetuksitten (författningar) mukhaan äitinkielen opetusta saattaa kans tarjota kouluvalintanna eli oppilhaan valintanna, mutta sitä tapahtuu rohki harvoin.

Matalasti priuriteerattu asia monessa kunnassa

Äitinkielenopetus ylheensä, ja erityisesti kansalisitten minuriteettikielittien opetus, ei ole priuriteerattu asia kunnissa. Tämän tutkimus selvästi näyttää. Kiinnostuksen puute mutta kans opettajapula saattava olla maholisia syitä. Vain kuuessa kunnassa 34:stä äitinkielenopetusta seurathan systemaattisessa laatutyössä, mutta kansalisia minuriteettikieliä ei raporteerata erityisesti. Rektoritten mukhaan, hallinto (förvaltning) ei usseinkhaan kysy seuraamisen perhään. Sillon ei ole tietoa siitä mitenkä kansalisitten minuriteettikielittien opetusta tarttee kehittää.

Epäselvä vastuun jakaminen

Äitinkielenopetus orkaniseerathan ussein keskheisesti sen takia ette rektorit, opettajat, oppilhaat ja vanhemat saavat hyvän palvelun. Monet rektorit sanova saavan hyvän tuen keskheiseltä äitinkielenosastolta (-enhet). Tutkimus näyttää ette ko äitinkielenopetuksen vastuu orkaniseerathan tällä mallin, se kans tarkottaa ette vastuun jakaminen oon epäselvä ja ette komynikasuuni oon epävarma keskheisen osaston ja kouluitten välilä. Kouluinspeksuuni huomauttaa ette vastuun jakamista kunta- ja koulutason välilä ko oon kyse äitinkielenopetuksesta, tarttee selventää 16 kunnassa.

Hyviä esimerkkiä oon olemassa

Monet kunnat tekevä aktiivisesti työtä sen etheen ette äitinkielenopetusta kansalisissa minuriteettikielissä oon saatavilla, esimerkiksi Nässjö ja Vänersborg. Yhtheistyö krannikkunnitten, yhtheykset korkeakouluitten kans niinku kans erityisiä satsauksia roomiminuriteetin puolesta oon esimerkkiä onnistunheista toihmeenpanoista. Muita kuntia jotka eri mallila aktiivisesti tekevä työtä sen etheen ette tarjota opetusta kansalisissa minuriteettikielissä oon Arvidsjaur, Eskilstuna, Landskrona, Lund, Munkedal, Staffanstorp ja Tranemo.

Suuri opettajauupelo

Monela kunnala oon, vaikka net rohki oon freistanhee, vaikea rekryteerata opettajia jotka saattava opettaa kansalisia minuriteettikieliä. 23:ssä kunnassa 34:stä oppilhailta kielehään opetusta sillä perustelula ette ei ole olemassa kysytyn kielen opettajaa. Tilane oon pahhiin kielele romani chib. Vain 5 kuntaa 22:sta jossa oon romanioppilhaita, saattaa tarjota opetusta kielissä romani chib. Voimakhaita toihmeenpanoja tarvithaan niin lyhyle ko pitkäle ajale, ennenkö prupleemi oon ratkastu. Korkeakoululaitos (2011) oon raportissa tehny semmosen ehotuksen maan hallituksele .⁴

Kakskielinen opetus oon pusitiivinen oppilhaitten kieli- ja itentiteettikehityksele

Kakskielinen opetus tutkituissa toiminoissa tarjoaa pusitiivisen ja miehleisen oppimiljöön oppilhaitten kieli- ja itentiteettikehityksele. Yks syistä oon, ette opetus tapahtuu *kielelä* sen eestä ko *kielestä*, toinen syy ette oppilhaila oon kakskielisiä esikuvia opettajissa.

Samala tutkimus näyttää ette kakskielinen opetus sinänsä ei ole menestystekiä, asia jonka tutkimuski vahvistaa.⁵ Faktorilla niinku johtavuus, komppetentit opettajat ja se mitenkä opetus totheutethaan oon

---

⁴ Korkeakoululaitos 2011

⁵ O'Riagan & Ludi 2003; O'Riagán & Lüdi 2003; Lindberg 2002; Thomas ja Collier , Axelsson ja muita. 2002

merkitys tietotulokshiin ja koulussa eistymisheeh. ⁶ Tutkimus näyttää ette ruottinsuomalaiset vapaa-koulut suuremassa määrin täyttävä opettajitten tarpheet johtajitten tuesta ja komppetensikehityksestä ko kakskieliset toiminat kunnalisissa kouluissa.

Usseimilla opettajilla kakskielisissä toiminoissa oon opettajakoulutus ja pitkä kokemus, harvala oon kuitenkin kakskielisyyn koulutus, jolla tutkimuksen mukhaan oon suuri merkitys luokkahuohneessa tehthyin titaktishiin valinthoin. ⁷ Rohki suurta ossaa kakskielistä opetusta leimaa tietonen kielenkäyttö ja kieltäkehittävä työmenetelmä. Moni oppilas ossaa huonosti vähhiinhään yhtä kielistä, ja se vaatii opetuksele anpassausta ja tukea. Se, minkä verran oppilas saapi määräyksissä oikeutettua erityistä tukea, vaihtelee.

Mitä vaaitaan ette asiat paraneva?

Kansalisela tasola tarvithaan esimerkiksi:

- Toihmeenpanoja ette saahan tarvittavat opettajat kansalisissa minuriteettikielissä
- Toihmeenpanoja äitinkielen markinaliseerinkin poistamiseksi ja ette saa äitinkielestä samanarvosien muitten kouluaihneitten kans
- Toihmeenpanoja kansalisitten minuriteettikielittien staattyksen nostamiseksi
- Insitamenttiä kunnile alottaa kakskielistä toimintaa kansalisissa minuriteettikieliessä, esimerkiksi korvamerkityilä resyrsilä komppetensikehityksele ja kakskielisitten toiminoitten kehittämiselle
- Uusi arviointi kansalisitten minuriteettikielittien perusosaamisen vaatimuksestä

Samala koulut ja kunnat jo nyt saattava tehä paljon sen etheen ette paremin täyttää kansalisitten minuriteettikielittien opetusvaatimusta. Esimerkiksi:

- Parantaa informasuunia oppilhaile ja vanhemille kansalisista minuriteetistä ja niitten oikeuksista kehittää ommaa kieltä ja kulttuuria
- Parantaa tietoa koulussa ja hallinossa kansalisista minuriteetistä ja niitten oikeuksista kehittää ommaa kieltä ja kulttuuria
- Selvemästi tua framile vastuun jakamisen ja komynikasuuinin rektoritten, keskheisitten äitinkieli-osastoitten (-enhet)ja hallinon välilä
- Parantaa rytiniä joila selvitethään millä oppilhaila oon oikeus ja kukka halvavat äitinkielenopetusta
- Löytää kreatiiviä tapoja täyttää kansalisitten minuriteettikielittien opetuksen tarpheet, niin opetusmuo'oista ko opettajitten saanista
- Tehä opetuksen kansalisissa minuriteettikielissä selväksi osaksi systemaattisesta laatutyöstä

Tärkeää oon, ette työn lähtökohta oon itenttifieeratut tarpheet ja eelytykset niin ryhmä- ko intiviititasola yksittäisissä kunnissa. Työn tarttee kans tehä yhtheistyössä kansalisitten minuriteetittien eustajitten kans.

---

⁶ Kouluinspeksuuni 2010 d ja O'Riagan & Ludi 2003

⁷ Katto Koululaitos 2011